

HAC'AMCA...

Abdurrahman Günay

■ Babalarının babasına torunları, “dede” derdi; anne babasına da yaş-
ça daha genç olduğu için “büyükbaba”... Baba babası yani dedeleri,
aynı zamanda “gazi” idi. Cumhuriyet kurulup taşlar yerine oturunca
devlet, kırmızı kurdeleli büyükçe bir altın madalya ile taltif etmişti
onun hizmetlerini. Ayrıca devletten bir gazi maaşı alır mıydı bilin-
mez. Hâlen hayatta olan büyükler, bu konuda üçe ayrılırdı. “Alırdı.”
diyenler kadar “Almazdı.” diyenler de vardı. Hatta azınlıkta kalan
birkaçı kendilerine, atalarının muazzez ruhundan övünme hissesi
düşer diye olsa gerek; “Devlet maaş bağlamak istedi ama o, katiyen
kabul etmedi.” der, onun; “Vatan müdafaasının ücreti mi olurmuş?”
dediğini iddia ederlerdi. Aslında “gazi” dedenin ne sürekli bir işi ne
de mesleği söz konusuydu. Yaşlı karı kocanın tek geçim kaynağı, iki
katlı müstakil evin altındaki iki veya üç odanın kirasıydı. Buranın
akarıyla kıt kanaat geçindikleri bilinir, konuşulurdu.

Torunlarından Ayfer, lise çağında, edebiyat öğretmeni bir portre ça-
lışması görevi verdiğinde, gazi dedesini şöyle anlatmıştı: *Gazi dedem
aksakallı, temiz yüzlü bir ihtiyardı. Geçmişe ait bütün izler zamanla ber-
hava olduğundan, gençliğine ilişkin en eski fotoğrafı, ancak biricik oğlu-
nu evlendirdiği döneme tanıklık eder. Daha kısa ve derli toplu tıraşlanmış
aksakallıyla, grup içinde mesut ve mütebessim bakan biraz daha genç ve
diri, siyah beyaz bir sureti kalmıştır dünden bugüne. Gençlik yıllarında
nasıl biriydi? Onu tanıyanların ifadelerinden özetle, ortak bir fikre va-
rılabilir yine de: Yaratılıştan akça pakça, orta boyda, saf imanı ile güc-
lü kuvvetli bir Anadolu delikanlısı olarak askere gitti; Haçlı ordularıyla
ölümüne savaştı, vatanı için. Bir yılı Hicaz'da İngiliz esaretinde olmak
üzere, toplam on bir sene cepheden cepheye koştu. Savaş bitip köşesine
çekildi sonra. Kimsenin etlisine sütlüsüne karışmaz, karışılmasına kızar,
elinin darlığına rağmen nerde düşkün görse yardımına koşardı. Beş vakit
namazında sade, münzevi bir Müslüman hayatı yaşadı.*

Torunları yetişip gelirken, nice savaş ve badirelerin canlı tanığı ihtiyar gazi dedelerinin dizi dibine çöker, okul kitaplarından edindikleri soğuk bilgiden çok daha heyecanlısını onun ağzından dinlerlerdi. Hatırlamasını kolaylaştıran sualler sorarlardı ona. Askere ilk alınışı, yirmili yaşların başındaydı mesela. Cennet Hanım, komşu kızıydı. Onu ilk görüşü, bahçeyi çevreleyen çitlerin arasından olmuştu, anasının delaletiyle. Yeni evlenmişlerdi henüz. Balkan Muharebesi bitti demeye kalmadı, Birinci Cihan Savaşı patladı sonra. İstanbul Hükûmeti karar çıkardı, dediler. Haber tez yayıldı Anadolu'ya. Evleri bir telaş aldı. Askerlik çağındaki gençleri kapı kapı dolaşıp topluyordu idare. Oysa bebek bekliyorlardı, pek zoruna gitti askere alınmak ikisine de. "Saklan, çocuğumuz olsun hele! Ben ne yaparım tek başıma? Sonra gidersin." diye ağlayınca Cennet'i, kıyamadı ona. Hasırın içine sarıp onu, kapı arkasına diktiler. Görevliler sorgu sual etti, "Burada yok!" dediler ya, jandarma, eliyle koymuş gibi bulup çıkardı İbrahim'i. "Yürü!" deyip kattılar önlerine. Nezarete koydular üstelik.

Gazi Dede'nin anlattıkları kopuk kopuk. Bir film şeridi gibi akıyor, zihni bulanmış iyice. Birden Hicaz'a, "Mekke-i Mükerrreme"ye atlıyor. Savaşta cephe gerisinde, topçu çavuşu olarak görev yaptığını, bir şarapnel parçasının matarasının kayışını koparıp aldığını anlatırken duruyor, bu sefer de " 'Yemeğin! Zehirlenirsiniz!' dedim, dinletemedim." bahsine geçiyor. "Zehirli olan ne?" diye soruyor çocuklar. "Yabani ot! Aç kaldık, günlerce. Tayın yetmedi, gelmedi. Peksimetimiz bitti; kırıntılarını bile avucumuza alıp yaladık. Asker aç, dinler mi? Kusa kusa, öğüre öğüre kıvrınarak öldü bir kısmı." İşte o günlerde, denk düşmüş, hac farızasını yerine getirmiş. Hacı olmuş genç yaşında Gazi Dede. "Sünnettir!" deyip sakal koymuş, hiç kesmemiş bir daha.

Savaş bitip terhis emri gelince yorgun, bitkin varmış evine. Bir bakmış ki, gebeliğinde koyup gittiği Cennet'i bir kız evlat vermiş ona. Kız da yetişip gelmiş, uzak uzak durur babasına. Ne bilsin savaş nedir, asker olmak nedir Medinecik? Acı olup oturmuş yüreğine kendi evinin, eşinin, çocuğunun yabancısı olmak İbrahim'e. İşte o zaman lanet etmiş savaşa, nifak sokanlara, zulme... Ama kader bırakmaz yakasını bir türlü. Bu kez de İstiklal Harbi'ne çağırılmış yeni devlet. "Yetiş!" demişler, "Son topraklar elden çıkmak üzeredir." Hasıra sarılmak aklının ucundan dahi geçmemiş bu defa. "Emret, Mustafa Kemal Paşa'm! Var-dım!" demiş.

Anlatırken dalıp gidiyordu sık sık. Çocuklara, değme okumuşlara taş çıkartacak akıllı laflar da ediyordu. "Yunan'ın işgali, mezalimi altında vatan toprağı; durulur mu hiç? Açlık, kıtlık, yoksulluk geçer, ya esaret? İnsanın ırzı, namusu, şerefi ayaklar altındaysa; başın dik, hür dolaşamıyorsan öz yurdunda; ezanlar susmuş, çan seslerini büyütür olmuşsa sema, ölüm korkulası mıdır artık?"

Gülbüz Bey, işi icabı Edremit'ten Çanakkale'ye taşıdı evini. Çocuklar da alıştıkları akraba ortamından ayrı düştüler. Bazen senede, iki senede bir varabiliyorlar Edremit'e. "Gazi Dede'nin akıllı bir hoş oldu." deniyordu son zamanlarda.

Nitekim kız kardeşleri, “Biz anamıza zor yetiyoruz; alın, biraz da siz bakın babanıza. Artık zapt olmuyor.” diye yakınınca, babaları “Gönderin o zaman.” demiş sitemle karışık. Karı kocayı ahir ömürlerinde ayrı tutmanın, hele babasını alıştığı muhitten koparmanın doğru olmayacağını bile bile razı olmuş isteklerine. Yeğeni Feridun, bindirip otobüse bin bir yalanla Edremit’ten Çanak-kale’ye getirdi dedesini. Gürbüz Bey, çalışanı Bilal’i dükkânda bırakıp arabasıyla garajdan bahçeli, müstakil evlerine getirdi babasını ya, ısrarı hiç bitmedi. “Beni evime bırakın. Tutmayın burada. Siz Müslüman değil misiniz yahu!” deyip dururdu. Evden kaçır, Çanak-kale içinde kaybolur korkusuyla hiç yalnız bırakmadılar Gazi dedelerini. Ancak razı ve memnun edemediler, ne yaptılarsa. Bulunduğu ortamı yadırgar, hep evini ister dururdu Hac’amca... Öyle ya camiye gidecek, avluda yaşlılarıyla muhabbet edecek, sonra evine dönüp öğle uykularına yatacak alıştığı sedirinde.

Birkaç kez fırsatını bulup balkondan bahçeye, oradan da sokağa sıvıştığına tanık oldular. Yürekleri ağızlarına geldi her seferinde. Hele iki olayı hiç unutmaz, sohbet ortamında söz dedelerinden açıldığında buruk bir tebessümle anarlar onu, yaşattıklarını. Ayfer, bu türden hikâyelerin iyi bir anlatıcısıdır zaten. “‘Annem, koş kız!’ dedi telaş içinde. ‘Deden kayıp!’ Bakılmadık yer koymadık. Koltuk arkaları, yatak altları, bahçe, kömürlük... Yok! Yok! ‘Babana ne diyeceğiz?’ kaygısı sardı annemi. Haklı da... ‘Bu kadar insan, bir evin içinde bakamadınız mı babama? Bu ne aldırmaçlık, bu ne sorumsuzluktur?’ Biz bu telaş ve korku içindeyken, bir tıkırtı duyuverdi annem. ‘Git kız, şu köşedeki ortancalar sallandı.’ Vardım, ne göreyim? Gazi dedem, ortancaların arasına boylu boyunca uzanmış, çıt çıkarmadan bekler. Güler misin, ağlar mısın hâline?”

Hayriye Hanım alır lafı kızının ağzından bu kez: “Hele birinde, bahçeden çıkıp sokağa varmış... ‘Koş!’ dedim Sedat’a. ‘Deden sokağa kaçmış!’ Sedat, iki sokak öteden alıp getirdi dedesini, kolundan çekştirerek... ‘Gel dede, evine götüreceğiz seni.’ diye kandırmış da öylelikle. Yoldan geçenleri çevirip ‘Edremit’e nasıl giderim?’ diye sorarmış. Gazetenin verdiği geçmez paralar var o sıralar, kandırmak için Gürbüz koyduydum cebime. Para diye onları gösterirmiş...”

Gürbüz Bey, dinler dinler de anlatılanları, içlenir. “Hey gidi hey!” der. “Koskoca Gazi’nin düştüğü duruma bak!” Dertlenir, gülemez bile. Donup kalır ağzının kenarında gülümseme çizgisi. “Hac’mca karısına, evine hasret gitti vesselam. Niye? Kız kardeşlerinin kaprisi, bencilliği yüzünden. Yük gördüler ihtiyar babalarını. ‘Biz bakamayız. Alın, siz bakın!’ demenin başka bir açıklaması yok çünkü. Oysaki teklif de etti kibarca. ‘Mesele paraysa, bakım masrafiysa sorun etmeyin.’ dedi. ‘Ama yerinden, yurdundan ayırmayın adamı, bu yaşında. Bakın, vebalı büyük olur bunun!’ Dinlemediler. Karısı Hayriye Hanım, yükten kaçıyor sandılar. Görümcelerin zoruna gitmiş olmalı, gelin hanımın rahata ermesi. Öyle ya kocasının işi, geçimi yerinde. Çanak-kale’ye taşındılar, daha da zenginlediler. ‘Altında araba, hava atıyor millete, haspa! Kayınpederine bakar mı hiç?’ Hâlbuki öyle değil... Günahını aldılar. Adamcağız, ‘Evim de evim!’ diye

diye öldü, gitti. Çanakkale'ye defnedildi en nihayet. Biri Edremit'te, biri Çanakkale'de... Hangi kitaba, hangi insanlığa sığar bu?"

Kız kardeşleriyle hâlâ arası açık. Haber göndermişler geçende. "Baba evini yapsatçılar ister durur. Ya bir araya gelelim ya içimizden birine bir vekâlet gönder." diye. Gürbüz Bey, Gazi babasının ruhunu azapta bıraktıklarından çok öfkeli, kırgın. Kısa bir telefon görüşmesi yaptı yaşça küçüğü, kız kardeşiyle. "Ben reddimiras yapıyorum. Avukatım size belgeyi gönderecek. Ben yokum mal paylaşımında. Ne hâliniz varsa görün!" dedi. Oymuş. Gazi babasının kabrini ziyarete gitti sonra. İçlendi, ağladı orada. "Ah, Hac'amca, ah!" dedi: "Sen bu topraklar için, bu milletin istiklali için ömründen en güzel yılları sorgusuz sualsiz verdin de, biz çocukların, torunların yük saydık ahir ömründe kuru canını. Bizi affet!"